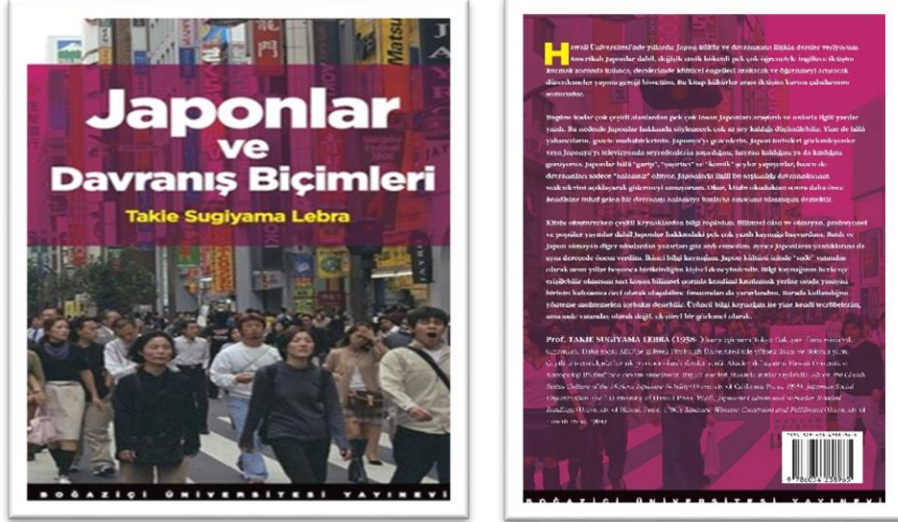


KİTAP TANITIMI

BOOK INTRODUCTION



“JAPONLAR ve DAVRANIŞ BİÇİMLERİ” ADLI ESER*

The Book Named “Japanese Patterns of Behavior”

Hazırlayan: Seyit Ali BUDULGAN**

“*Japonlar ve Davranış Biçimleri*” adlı eser, Takie Sugiyama Lebra tarafından Japon toplumunun yapısal ve davranışsal olarak anlaşılmasını sağlamak amacıyla yazılmıştır. Havai Üniversitesi Yayınları tarafından ilk kez 1976 yılında yayımlanan eser, yayın hakları Kayı Telif ve Lisans Hakları Ajansı tarafından satın alındıktan sonra Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi tarafından 2013 yılında İstanbul’da basılmıştır. Eser, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi’nin Japon Kültürü Dizisi’nin beşinci çalışmasıdır. Lebra’nın “*Japonlar ve Davranış Biçimleri*” adlı eseri Oğuz Baykara tarafından Türkiye Türkçesine çevrilmiştir. 2. Hamur, Amerikan cilt, iplik dikiş, karton kapak olarak 23x16 cm ebadında basılan eser 318 sayfadır.

“*Japonlar ve Davranış Biçimleri*” adlı eser “Giriş” ve “Sonuç” kısımları dâhil olmak üzere “On Altı” bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm “*Japon Ethos’u Olarak Toplumsal Görecilik: Bir Postulat*”, İkinci Bölüm, “*Aidiyet Duygusu*”, Üçüncü Bölüm “*Empati*”, Dördüncü Bölüm “*Bağlılık*”, Beşinci Bölüm, “*Uygun Mevki Sahibi Olma*”, Altıncı Bölüm, “*Karşılıklı İlişki*”, Yedinci Bölüm, “*Üç Durumsal Etkileşim Alanı*”, Sekizinci Bölüm, “*Toplumsal Değerlerle Tanışma*”, Dokuzuncu Bölüm, “*Benlik*”, Onuncu Bölüm, “*Organize Suça Kültürel Bir Örnek: Yakuza*”, On Birinci Bölüm, “*İntihar*”, On İkinci Bölüm, “*Kültürel Kökenli Ahlaki Rehabilitasyon: Naykan Yöntemi*”, On Üçüncü Bölüm, “*Şinkeşitsu ve Morita Terapisi*”, On Dördüncü Bölüm, “*Bedene Başka Bir Ruhun Girmesi: Kurtuluş Tarikatı*” başlıklarından oluşmaktadır.

Eserde işlenen düşüncelerin temeli “*toplumsal görecilik*” kavramına dayanmaktadır. “Toplumsal görecilik” kendi içerisinde “*etkileşimsel görecilik*” ve “*toplumsal kaygı*” kavramlarını barındırmaktadır.

* DOI: 10.34189/asyam.4.1.011

** Arş. Gör., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Asya Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, seyit.budulgan@hbv.edu.tr

“Toplumsal görecilik” kavramı Batı kültür dünyasının “tek taraflı belirlenimcilik” yaklaşımından oldukça farklıdır. “Toplumsal görecilik” kavramı içerisinde toplumu oluşturan aktörü; yani bireyi harekete geçiren unsur, kontrol edilemeyen tutku ve arzuların doğurduğu içsel güç ile çevresel şartlar değil doğrudan toplumdur. Toplumsal aktörün davranışı, özne olarak kendisi ve toplum içerisindeki nesnesi arasında gerçekleşen etkileşim sonucunda ortaya çıkmaktadır. “*Tek taraflık belirlenimcilik*” yaklaşımında toplumu oluşturan özneyi pek çok etken harekete geçirebilir. Toplumsal aktör davranışlarını açıklarken “*Ben böyle istedim*”, “*Şu kişi ona öyle yapmasını emretti.*”, “*Kutsal kitapta böyle yazılı*” gibi ifadelerle başvurabilir. Ancak “etkileşimsel göreciliğin” yönlendirdiği bir toplumda aktörün gerçekleştirdiği eylemlerde topluma karşı daha fazla sorumlu olduğu görülmektedir. Aktör eylemlerini açıklarken, mevcut durumla ilgili tüm koşulları, değişkenleri, ilişki dinamiklerini ve dengeleri göz önünde tutmak zorundadır (Lebra, 2013;10-11).

Eserin “Giriş” kısmında, “*Etnografik Sınırlar, Kültür ve Davranış, Toplumsal Değerin İki Boyutu, Çatışma ve Seçenekler, Etkileşim*” adları ile beş alt başlık işlenmiştir. Bu kısımda, kültür, davranış, değer ve değer yargıları, etkileşim vb. temel kavramları işleyen Lebra, Japon toplumunun ayırım yapmaksızın farklı kültürlerden alıntı yapma eğilimine sahip olduğunu ifade etmiştir. Japonlar farklı kültürlerle açık olmalarına karşın, kendi kimliklerini korumuşlar ve kendi kültürlerine kattıkları farklılıkları bir ölçüde Japonlaştırmadan kullanmamışlardır. Farklılıkları özümseme ve millileştirme eğilimi Japon kültürünün kendine has bir özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Lebra,2013;20).

“*Japon Ethos’u Olarak Toplumsal Görecilik: Bir Postulat*” adlı Birinci Bölümde, “*Bir Kültürü Adlandırmak, Toplumsal Kaygı, Etkileşimsel Görecilik, Toplumsal Görecilik, Otorite, Duygular*” adları ile altı alt başlık işlenmiştir. Lebra, eserinde işlediği düşüncelerin temelini oluşturan “etkileşimsel görecilik ve toplumsal görecilik” kavramlarını bu bölümde incelemiş ve Japon toplumuna dair önemli tespitlerde bulunmuştur. Bir ifadenin doğruluğunu, toplumsal bir bağ olan sadakatin belirlediğini belirten Lebra, toplumun farklı kesimlerinden örnekler vermiştir. Örneğin toplumsal kaygı ve saygının bir ifadesi olarak aynı bölümde çalışan bir profesör ile onun alt kademesinde çalışan yahut daha alt unvanlara sahip olan akademisyenler arasında mesleki bir bağ oluşabildiğini, bu tip durumlarda alt kademedeki kişinin, diğerinin yazdığı mesleki bir yazıya nadiren itiraz ettiğini ifade etmiştir. Japon toplumu “insan-merkezcilik”; yani hümanist bir yaklaşıma sahiptir. “*Japonlar için “insanlık” ve “insanoğlu” anlamına gelen, ningensey birincil gerçekliği oluşturur.*” (Lebra,2013;29-30).

“*Aidiyet Duygusu*” adlı İkinci Bölümde, “*Aidiyet Duygusunun Referansları, Aidiyet Kaygısının Kendini Gösterdiği Alanlar*” adları ile iki alt başlık işlenmiştir. Toplumsal ve bireysel aidiyet duygusu ile genel anlamda bireyin duygu dünyası bu bölümde işlenmiştir. “*Batılılar elde edinceye kadar yorulmaksızın aşklarının peşinden koşarken; Japon bir âşık ise insan duygularının gelip geçiciliğini kabul edip boyun eğer.*” (Lebra,2013;41).

“*Empati*” adlı Üçüncü Bölümde, “*Fikir Birliğinin Sürdürülmesi, Alter’in Rahatını En İyi Şekilde Sağlamak, Duygusal Kırılma, Toplumsal Yankı Etkisi, Sezgisel İletişim, Suçluluk*” adları ile altı alt başlık işlenmiştir. Lebra, Japon toplumunda “empati” kavramının önemini şu ifadelerle ortaya koymuştur; “*Japonlara göre omoyari (empati) kişinin, ahlaki açıdan olgunlaşmış ve saygı görmeyi hak eden bir insan sayılabilmesi için en vazgeçilmez erdemlerden biridir. Hatta Japon kültürünü “omoyari kültürü” olarak düşünmeyi daha doğru buluyoruz.*” (Lebra,2013;63)

“*Bağlılık*” adlı Dördüncü Bölümde, “*Bağlılığın Kültürel Başlı Bağlılık İlişkileri, “Döllenmesiz” Bağımsızlık*” adları ile üç alt başlık işlenmiştir. Lebra, empatiyi yücelten bir toplumun bağlanmayı hoş görmek ve desteklemek zorunda olduğunu *Türleri, Belli* belirtmiştir. Lebra’ya göre duygudaş bir aktör karşısında kendisine bağlanan ve himaye edebileceği birine ihtiyaç duyar. Aynı şekilde bağlanan bir kişi de bağlanabileceği birine ihtiyaç duyar. Bağlılık ve empati birbirini desteklerken aynı zamanda tetikleyen iki kavram olarak ortaya konmuştur (Lebra,2013;76).

“*Uygun Mevki Sahibi Olma*” adlı Beşinci Bölümde, “*Bun Kavramı, Statü Arayışı, Rolü Gerçekleştirme*” adları ile üç alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde, Japonların davranış biçimleri ve topluma karşı hissedilen sorumluluk duygusu ele alınmıştır. Lebra, uygun mevki sahibi olma ifadesi ile ne anlatmak istediğini şu şekilde açıklamıştır; “*...kişinin bir toplulukta, bir kurumda veya toplumun bütününde kendisine ayrılan yerin bilincinde olması; söz konusu mevkiye bağlı olan bütün sorumluluklarını yerine getirme arzusu ve yeteneğinin yanı sıra bireylerin bu mevkiyi tanımları beklentisidir.*” (Lebra,2013;93).

“*Karşılıklı İlişki*” adlı Altıncı Bölümde, “*Karşılıklı İlişki ve On, On İşlemi, Özel Karşılıklı İlişki: Hediye Alışverişi, Daimi Karşılık: On Ahlakı, Karşılıklı Olmayan Telafi*” adları ile beş alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde

toplumsal göreciliği vurgulayan karşılıklı ilişkiler ele alınmıştır. Lebra, “On” kavramını, “...bize sağlanan yardım ve menfaat ile bu yolla üstlendiğimiz borç ve yükümlülükleri birbirine bağlayan bir ilişki kavramı...” olarak tanımlamıştır. “On’u alan kişi, bunu geri ödemekle yükümlü bir borçludur.” (Lebra,2013;116-117).

“Üç Durumsal Etkileşim Alanı” adlı Yedinci Bölümde, “Modelin Değişmezliğine Karşı Durumsal Değişimler, Davranışı Belirleyen Üç Durum, Samimi Davranış, Resmi Davranış, Kuraldışı Davranış, Kesişen Durumlar ve Davranış Biçimleri” adları ile altı alt başlık işlenmiştir. Lebra, bu bölümde Japonların davranışlarına derinlemesine ışık tutmuştur. “Japonların davranış modellerinde, değişen durumlara karşı sanki ısrarlı bir değişmezlik varmış gibi görünür ama aslında Japonlar değişen durumlara karşı hassastırlar. Yazar, burada Japon davranış biçimlerini belirleyen durumları “samimi”, “resmi” ve “kuraldışı” olmak üzere üçe ayırmakta ve Japonların devamlı bu seçeneklerden birini tercih ederek hayatlarına devam ettiğini belirtmektedir.” (Lebra,2013;11).

“Toplumsal Değerlerle Tanışma” adlı Sekizinci Bölümde, “Eğiten ve Eğitilen Arasındaki Bağlılık İlişkisi, Disiplin, Anneye Aşırı Düşkünlük” adları ile üç alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde toplumun temel taşı olan çocukların karşılaştıkları sosyalleşme süreçleri ele alınmıştır. Japon kültürünün inançları, değer yargıları ve kuralların çocuklara ebeveynler tarafından öğretilmesi vb. konular ile birlikte kültür açısından sosyalleşme, bireysel ve kuşaksal kültür aktarımı incelenmiştir (Lebra,2013;167).

“Benlik” adlı Dokuzuncu Bölümde, “Bireysellik, Toplumsal Moratoryum, Zihnin Arınması, Güç, Evrensel Kimlik” adları ile beş alt başlık işlenmiştir. Bu bölüme bireyin toplum içerisindeki benlik algısı incelenmiştir. Lebra, Japon toplumunda bireyselliğin önemini şu şekilde ifade etmiştir: “Bireysellik toplum içinde değil, ancak ondan ayrı olarak var olur. Dolayısıyla, yalnızlıktan şikâyet eden aynı Japonların yalnız kalmayı arzulamaları şaşırtıcı değildir. Aynı şekilde, Japonların geleneksel kahramanları arasında ronin’in, yani efendisiz ve yersiz yurtsuz samurayların ve gezgin haydutların olmasına hiç şaşırılmamalıdır. Sosyal yaşamdan elini ayağını çekmiş Kogaraşi Monciro’nun (Saho Sasazava’nın romanlarındaki hayali kahraman) 1970’lerin başlarında son derece ünlü olması da yine Japon kültürünün bu önemli özelliğinden kaynaklanmaktadır.” (Lebra,2013;188).

“Organize Suça Kültürel Bir Örnek: Yakuza” adlı Onuncu Bölümde, “Sapkın Bir Grup Olarak Yakuza, Taklit Akrabalık İlişkileri ve İe (Aile) Örgütlenmesi, Davranış Biçimleri, Motivasyon ve Rasyonalizm” adları ile dört alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde Japon toplumunda genel olarak kabul görmeyen, anormal ya da sapkınca kabul edilen davranış biçimleri, “Yakuza” örneği de yansıtılarak incelenmiştir (Lebra,2013;199).

“İntihar” adlı On Birinci Bölümde, “Gönüllü Ölümün Meşruiyeti, İntihara İten Nedenler ve İntiharın İşlevleri” adları ile iki alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde Japon toplumunda meydana gelen intihar vakaları sebep sonuç ilişkisi bağlamında incelenmiştir. Lebra, Japon toplumunda gönüllü ölümü şu şekilde tanımlamıştır; “...Japonya’da genelde ölümü, özelden gönüllü ölümü çevreleyen kahramanca, romantik, estetik ve hatta ahlaki bir cazibe olduğuna dair yaygın bir inanış vardır. Bu inanışın kökleri, onurun, yani buşido’nun, ölüme hazır olmakla eşanlamı olarak görüldüğü ve düşman tarafından öldürülmemek ya da düşmana esir düşmemek için kişinin kendisini öldürmesinin şerefli bir hareket olarak değerlendirildiği samuray geleneğine dayanmaktadır.” (Lebra,2013;220).

“Kültürel Kökenli Ahlaki Rehabilitasyon: Naykan Yöntemi” adlı On İkinci Bölümde, “Arka Plan, Naykan Yöntemi, Sonuç, Danışman-Danışan Arasındaki Etkileşim” adları ile dört alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde, toplum düzeni içerisinde sapkınlar ya da hastaları tedavi yöntemlerinden biri olarak Naykan yöntemi incelenmiştir. “Japon suçluların ıslahı, -Naykan ve diğer kültürel yönelimli yöntemler aracılığıyla- onların toplumsal uyumun faydalarına inanmalarını hem de topluma kendi istekleriyle ve kolayca uymalarını sağlayacaktır.” Naykan yönteminin ana amacı ıslah yöntemiyle, topluma uyumu sağlamak olmuştur (Lebra,2013;232-233).

“Şinkeşitsu ve Morita Terapisi” adlı On Üçüncü Bölümde, “Şinkeşitsu, Kişiler Arası İlişkiler Fobisi, Morita Terapisinin Kurumsal Temeli-Arugamama, Tedavi Yöntemi” adları ile dört alt başlık işlenmiştir. Lebra, bu bölümün konusunu profesyonel psikiyatrinin oluşturduğunu belirtmiş ve toplumsal rehabilitasyona dair farklı yöntemleri incelemiştir. “Morita terapisi Dr. Şoma Morita (1874-1938) tarafından geliştirilen ve yine onun öğrencileri tarafından olgunlaştırılan bir psikoterapi kuramı ve uygulamasıdır. Morita terapisi şinkeşitsu veya şinkeşitsu-şö adı verilen ve Japonlarda oldukça sık görülen belirli bir tür nevroz ile ilgilidir. “Asabiyet” veya “nevroz” olarak da çevirebileceğimiz şinkeşitsu terimi bir psikiyatri sözlüğünde “bireyi günlük işlerinde

engellemeyen, ancak onu dengesiz, tedirgin ve tuhaf kılan bir dizi ruhsal davranış” olarak tanımlanmıştır.” (Lebra,2013;246-247).

“Bedene Başka Bir Ruhun Girmesi: Kurtuluş Tarikatı” adlı On Dördüncü Bölümde, “Bedene Başka Bir Ruhun Girmesine Dair Kuram, Tarikat, Bedene Ruh Girmesi Sırasındaki Durum ve Davranış Biçimleri, Doğaüstü Roller, Kültürel Yansımalar” adları ile beş alt başlık işlenmiştir. Bu bölümde, Japon toplumunun dinsel algı ve davranışları incelenmiştir. “Burada, insan sadece doğaüstü bir varlıkla iletişim kurmakla kalmıyor, aynı zamanda bedenine girilen kişi, doğaüstü bir rol de üstleniyor.” (Lebra,2013;264).

Eserin “Sonuç” kısmında, “Kültür, Birey ve Rol Kümesi, Sistemin Devamlılığı, Sistemin İstikrarsızlığı ve Değişim” adları ile üç alt başlık incelenmiştir. Lebra, eserinin bu bölümünde genel değerlendirmelerini yapmakla birlikte, Japonların kendi aralarındaki farklılıklar ve Japon toplumunun değişimi üzerinde durmuştur. “Birbiriyle çatışan değerler hataları düzeltmek yerine büyütebilir. Paylaşım ve ilerleme dürtüleri karşılıklı olarak birbirini etkileyerek değer çatışmasını yoğunlaştırabilir. Yabancı düşmanlığı ve yabancı hayranlığı karmaşası, Japonlar tarihteki önemli zamanlarda kendilerinden daha gelişmiş bir ülke veya kültürle karşılaştıklarında öne çıkan bu duruma iyi bir örnektir. Günümüz Japonya’sında hâkim olan anlayışa göre bu karmaşa olumlu yönde kullanılabilir ve kullanılmaktadır.” (Lebra,2013;288).